

Handläggare
Jenny Norling
Telefon: 08-508 36 266
Samia Choudhury
Telefon: 08-508 36 250

Till
Äldrenämnden
Den 16 december 2020

Handlingsplan för suicidprevention inom äldreomsorgen 2021-2025

Förvaltningens förslag till beslut

1. Äldrenämnden godkänner handlingsplan för suicidprevention inom äldreomsorgen.
2. Ärendet lämnas som information till stadsdelsförvaltningarna.

Patric Rylander
Förvaltningschef

Raili Karlsson
Avdelningschef

Sammanfattning

Suicid är ett folkhälsoproblem som förutom förlust av människoliv kan leda till omfattande psykiskt lidande och försämrad hälsa hos anhöriga och närstående. Genom att uppmärksamma ett suicidpreventivt perspektiv i verksamhetens förebyggande och uppsökande arbete kan äldre nå innan svårigheter uppstår. Därigenom kan även det psykiska välbefinnandet främjas. Äldreförvaltningen har tagit fram en handlingsplan för suicidprevention inom äldreomsorgen för att ge stöd till verksamheterna i ett suicidpreventivt arbete.

Handlingsplanen innehåller förslag på aktiviteter som utgår från fyra fokusområden och från tre preventionsnivåer: universell, selektiv och indikativ preventionsnivå. Varje verksamhet ansvarar för att kartlägga sitt behov och därefter planera, genomföra och följa upp sitt suicidpreventiva arbete.

Handlingsplanen föreslås gälla för perioden 2021 till 2025. Äldreförvaltningen kommer följa upp stadsdelsförvaltningarnas arbete under denna period.

Bakgrund

Suicid är ett folkhälsoproblem som förutom förlust av människoliv kan leda till omfattande psykiskt lidande och försämrad hälsa hos anhöriga och närstående. Varje år tar cirka 150 personer i Stockholms stad sitt liv.

Allt fler lever tills de är 75 år eller äldre och snart är en fjärdedel av befolkningen över 65 år. Äldre med nedsatt fysisk funktionsförmåga uppger oftare att de har ett nedsatt psykiskt välbefinnande jämfört med personer med normal funktionsförmåga. Många äldre uppger också att de har sömnbesvär och ångest samt att de känner social isolering och olika former av ensamhet, vilka är riskfaktorer för suicid. Suicidtalerna är högre bland äldre och allra högst bland män över 85 år.

Under 2019 tog socialförvaltningen, genom uppdrag i budget 2019, fram en handlingsplan för suicidprevention för socialtjänsten i Stockholms stad¹. Handlingsplanen inkluderar inte äldreomsorgen. Äldreförvaltningen har därför tagit fram en handlingsplan för suicidprevention inom äldreomsorgen.

Ärendet

Stadens äldreomsorg möter dagligen äldre i olika utsatta situationer med olika behov och förutsättningar. Genom att uppmärksamma ett suicidpreventivt perspektiv i verksamhetens förebyggande och uppsökande arbete kan äldre nå innan svårigheter uppstår. Därigenom kan även det psykiska välbefinnandet främjas. Äldreomsorgens verksamheter utgör en viktig plattform för suicidpreventivt arbete.

Handlingsplanen utgår från kommunfullmäktige mål ”*I Stockholm får människor i behov av stöd insatser i tid präglade av hög kvalitet, evidens och rättssäkerhet*” och riktar sig till alla som arbetar inom äldreomsorgen i Stockholms stad. Syftet är att:

- tydliggöra socialtjänstens ansvar för det suicidpreventiva arbetet för äldre i Stockholms stad
- skapa förutsättningar för ett strukturerat, kontinuerligt och långsiktigt suicidpreventivt arbete

- bättre kunna uppmärksamma personer som kan befinna sig i risk genom att öka medvetenheten om suicidhandlingar bland äldre samt risker och bakgrundsfaktorer för suicid

För att förebygga suicid krävs ett brett folkhälsoarbete som riktar sig till hela befolkningen. Det förebyggande suicidpreventiva arbetet diskuteras ofta utifrån tre olika preventionsnivåer, d.v.s.

- **Universell prevention:** insatserna riktar sig till hela befolkningen oavsett risknivå och syftar till att öka kunskap och minska stigma, samt att stärka personer innan lidande uppstår.
- **Selektiv prevention:** insatserna riktar sig till grupper som är mer utsatta för suicidrisk och kan t.ex. syfta till tidig upptäckt.
- **Indikativ prevention:** insatserna riktar sig till individer med risk för suicid. Insatserna kan t.ex. syfta till tidig upptäckt, vård och behandling.

Handlingsplanen innehåller förslag på mål och aktiviteter utifrån dessa preventionsnivåer och utifrån nedanstående fyra fokusområden.

- Kompetensutveckling
- Förebyggande arbete
- Rutiner och arbetsmetoder
- Intern och extern samverkan

Föreslagna mål och aktiviteter är framtagna för att konkretisera hur verksamheterna kan arbeta suicidpreventivt, öka kunskapen och medvetenheten om riskgrupper och bakgrundsfaktorer till suicidhandlingar. Handlingsplanen ger även förslag på aktiviteter för att arbeta suicidpreventivt med anhöriga och närstående.

Varje verksamhet ansvarar för att kartlägga sitt behov och därefter planera, genomföra och följa upp sitt suicidpreventiva arbete. En mall finns bifogad i handlingsplanen som med fördel kan användas i arbetet. Mål med planerade aktiviteter och indikatorer bör föras in i varje stadsdelsnämnds verksamhetsplan och följas upp i verksamhetsberättelsen.

Ärendets beredning

I framtagandet av denna handlingsplan har fyra² organisationer från civilsamhället tillsammans med representanter från kommunstyrelsens pensionärsråd (KPR) bidragit med erfarenheter och lämnat synpunkter på handlingsplanen under processen.

Socialförvaltningen, hälso- och sjukvårdsförvaltningen i Region Stockholm och Nationellt centrum för suicidforskning och prevention (NASP) har konsulterats under arbetets gång.

Ärendet har beretts inom äldreförvaltningen. Samverkan med de fackliga organisationerna har skett i förvaltningsgruppen den 9 december. Kommunstyrelsens pensionärsråd har tagit del av ärendet den 8 december och socialnämndens, äldrenämndens och överförmyndarnämndens gemensamma råd för funktionshinderfrågor den 10 december.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Äldreförvaltningen föreslår att äldrenämnden godkänner bifogad handlingsplan.

Förvaltningen vill understryka de fyra fokusområdena som grund för att stadens chefer och medarbetare ska kunna ge stöd åt äldre som befinner sig i risk för suicid samt anhöriga och närstående genom anpassade insatser och aktiviteter. I denna handlingsplan utgår det suicidpreventiva arbetet från att verksamheten fokuserar på sin kompetensutveckling för att kunna utveckla och upprätthålla ett förebyggande arbete. Som stöd för detta behövs rutiner och arbetsmetoder samt en nära samverkan inom staden och med andra aktörer t.ex. hälso- och sjukvårdens olika verksamheter och organisationer från civilsamhället.

Äldreförvaltningen föreslår att handlingsplanen gäller för perioden 2021 till 2025. Förvaltningen kommer följa upp stadsdelsförvaltningarnas arbete under denna period. Det suicidpreventiva arbetet i verksamheterna kan komma att medföra ökade kostnader för verksamheterna t.ex. i form av kostnader för kompetensutveckling och särskilt avsatta resurser för arbetet. De nationella stimulansmedlen om insatser inom området psykisk hälsa kan med fördel användas för arbetet. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och regeringen träffar årligen en ny överenskommelse där det framgår till vad och hur medlen ska fördelas. För 2020 avsattes en större del av medlen för arbete med stärkt suicidprevention.

Jämställdhetsanalys

Det finns statistiska skillnader mellan män och kvinnor bl.a. vad gäller suicidförsök och suicid. För att kunna arbeta suicidpreventivt på en selektiv nivå behöver verksamheten anpassa sitt arbete utifrån den kunskap som statistiken lämnar. Vad gäller generella insatser och aktiviteter på universell nivå och specifika insatser på indikativ

nivå ska ingen skillnads göras utifrån kön, men på en selektiv
preventionsnivå kan skillnader i kön behöva beaktas.

Bilaga

Handlingsplan för suicidprevention inom äldreomsorgen 2021-
2025.